

6. Fiskalni tokovi i politika

Fiskalni deficit, bez rashoda „ispod crte“, je u periodu jul-oktobar iznosio 29,7 mlrd. dinara (oko 2,3% kvartalnog BDP), dok je u prvih deset meseci 2014. godine iznosio 137,2 mlrd. dinara (oko 4,2% BDP), a sa rashodima „ispod crte“ oko 5,5-6% BDP. Relativno mali fiskalni deficit u periodu jul-oktobar posledica je, pre svega, sporije realizacije rashoda na robu i usluge i kapitalnih rashoda i delovanja sezonskih faktora na prihode, kao i depresijacije kursa dinara, a u manjoj meri i posledica pojačanih aktivnosti na suzbijanju sive ekonomije. Umeren deficit i u novembru ukazuje da će konsolidovani fiskalni deficit, sa rashodima „ispod crte“, u 2014. godini biti za 25-30 mlrd. dinara manji od iznosa planiranog prilikom usvajanja rebalansa u oktobru, te da će u 2014. godini iznositi oko 7% BDP-a. Očekivano odstupanje deficita u odnosu na plan se ocenjuje kao izrazito veliko, jer će nastati za svega dva meseca. Ovo odstupanje je posledica, pre svega, znatno slabije realizacije rashoda na robu i usluge i javne investicije u odnosu na plan, iako je reč o potpuno kontrolabilnim izdacima, što ukazuje na nizak nivo kapaciteta države u domenu planiranja makrofiskalnih tokova, kao i u domenu upravljanja realizacijom usvojenih projekata. Javni dug je na kraju oktobra iznosio 22,1 mlrd. evra (67,7% BDP), a sa dugom lokalnih zajednica – 69,7% BDP-a. Procenjuje se da će, pod ostalim nepromenjenim okolnostima javni dug (sa dugom lokalnih zajednica) krajem godine iznositi oko 72% BDP-a.

Opšte tendencije i makroekonomske implikacije

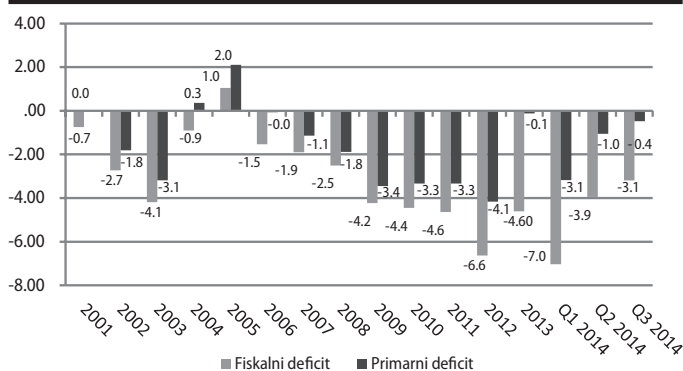
U periodu jul-oktobar fiskalni deficit, bez rashoda „ispod crte“, je iznosio 29,7 mlrd. dinara (oko 2,3% kvartalnog BDP-a)

U periodu jul-oktobar 2014. konsolidovani fiskalni deficit je iznosio 29,7 mlrd. dinara (oko 2,3% BDP-a¹), usled blagog rasta javnih prihoda i umerenog pada rashoda. Javni prihodi su u navedenom periodu zabeležili blagi rast (pre svega po osnovu PDV i poreza na dohodak građana), dok su javni rashodi umereno opali, najviše usled znatnog usporavanja realizacije kapitalnih rashoda i nabavki robe i usluga, te manjih rashoda na kamatu, što je posledica specifične dinamike dopreivanja za plaćanje obaveza po osnovu kamata.

Relativno nizak deficit u periodu jul-oktobar ipak ne predstavlja indikator trajnog i osetnijeg oporavka javnih finansija

Ocenjuje se da relativno nizak deficit u navedenom periodu u velikoj meri predstavlja posledicu delovanja sezonskih faktora (uplata PDV od strane malih PDV obveznika u julu i oktobru i sl.), depresijacije dinara, te privremenih ušteda na robi i uslugama i javnim investicijama (koje se zbog komplikovane procedure javnih nabavki u velikoj meri odlažu ili otkazuju), a u manjoj meri i posledicu pojačanih aktivnosti na suzbijanju sive ekonomije. Shodno tome, relativno nizak fiskalni deficit u periodu jul-oktobar, ne predstavlja indikator trajnog i osetnijeg popravljivanja stanja u javnim finansijama, jer je rezultat privremenog odlaganje pojedinih nabavki robe i usluga, a na sistematske racionalizacije, dok znatno smanjenje javnih investicija ima dugoročno negativne efekte na privredni rast i društveni razvoj, te je zbog toga, iako tehnički izvodljivo, ekonomski izrazito neopravdano.

Grafikon T6-1. Srbija: Konsolidovani fiskalni bilans i primarni fiskalni bilans (% BDP)¹



Izvor: Obračun QM-a

¹ Primarni deficit (deficit bez kamata) predstavlja razliku između ukupnih javnih prihoda i ukupnih javnih rashoda iz kojih su isključeni rashodi na kamate.

¹ Na niži odnos fiskalnih varijabli prema BDP (prihoda, rashoda, deficita i javnog duga) uticalo je i znatno revidiranje na više podataka o nominalnom BDP-u od strane RZS. Videti detaljnije o reviziji BDP u delu o privrednoj aktivnosti.

6. Fiskalni tokovi i politika

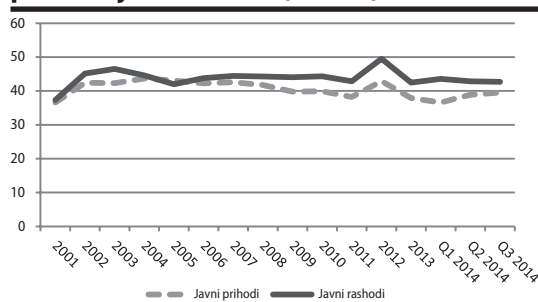
U prvih deset meseci 2014. fiskalni deficit, bez rashoda „ispod crte“, iznosio je 137,2 mlrd. dinara (oko 4,2% BDP-a)...a sa rashodima „ispod crte“ se procenjuje na oko 5,5-6% BDP-a

Deficit bez rashoda kamata u prvih deset meseci 2014. iznosi 1,2% BDP-a

Zaključno sa oktobrom, konsolidovani fiskalni deficit, bez rashoda „ispod crte“ (plaćanja po aktiviranim garancijama datim javnim preduzećima i sl.) u 2014. godini iznosio je 137,2 mlrd. dinara, tj. oko 4,2% BDP ostvarenog u istom periodu, a uključujući i rashode „ispod crte“ fiskalni deficit u prvih deset meseci tekuće godine se procenjuje na oko 5,5-6% BDP-a.

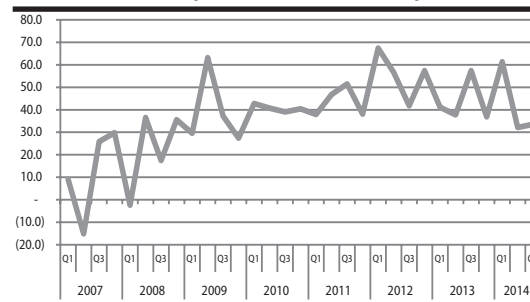
Primarni fiskalni deficit (deficit bez rashoda kamata) je u periodu januar-oktobar 2014. iznosio je 1,2% BDP ostvarenog u tom periodu, što znači da rashodi kamata čine gotovo tri četvrtine konsolidovanog fiskalnog deficita. Sve manji primarni fiskalni deficit, u uslovima rastućeg ukupnog fiskalnog deficita, ukazuje da rashodi kamata postaju sve značajniji generator fiskalnog deficita, što može dovesti do toga da fiskalni deficit u narednom periodu postane u znatnoj meri samogenerišući.

Grafikon T6-2. Srbija: Konsolidovani javni prihodi i javni rashodi (% BDP)



Izvor: Obračun QM-a

Grafikon T6-3. Srbija: Realni desezonirani fiskalni deficit (u cenama iz 2013.)



Izvor: Obračun QM-a

Konsolidovani fiskalni deficit će u 2014. biti za 25-30 mlrd. dinara manji od iznosa planiranog prilikom usvajanja rebalansa u oktobru...

Rebalansom budžeta usvojenim u oktobru, predviđeno je da deficit budžeta Republike iznosi 225 mlrd. dinara, dok je konsolidovani fiskalni deficit, bez rashoda „ispod crte“ procenjen na 240 mlrd. dinara (oko 6% BDP), a sa rashodima „ispod crte“ na oko 300 mlrd. dinara (tj. oko 8,5% BDP-a). Ipak, dinamika deficita u prva tri kvartala, te u oktobru i novembru ukazuju da bi konsolidovani fiskalni deficit mogao biti znatno manji od planiranog. U periodu januar-oktobar konsolidovani fiskalni deficit je iznosio 137 mlrd. dinara, a preliminarni podaci pokazuju da je deficit budžeta Republike u novembru bio manji od 10 mlrd. dinara (dok bi konsolidovani deficit mogao biti nešto veći). Iako su usled delovanja sezonskih faktora javni rashodi i fiskalni deficit u decembru znatno veći nego u ostalim mesecima, u prethodnih pet godina fiskalni deficit u decembru nikad nije prelazio 45 mlrd. dinara.

...tako da će konsolidovani fiskalni deficit u 2014. godini iznositi oko 7% BDP-a

Shodno tome, a imajući u vidu dinamiku javnih prihoda i javnih rashoda u prethodnim mesecima 2014. godine, procenjuje se da će konsolidovani fiskalni deficit u 2014. godini biti za oko 25-30 mlrd. dinara manji od iznosa planiranog prilikom rebalansa budžeta, te da će sa rashodima „ispod crte“ iznositi oko 7% BDP-a.

Manji deficit od planiranog predstavljaće posledicu znatno manje realizacije rashoda na robu i usluge i kapitalnih rashoda u odnosu na plan...

Odstupanje fiskalnog deficita u odnosu na plan posledica je pre svega znatno slabije realizacije rashoda na robu i usluge i kapitalnih rashoda u odnosu na plan, a ne osetnijeg oporavka na strani prihoda. S obzirom da će se ovo očekivano odstupanje ostvariti u svega dva meseca, ono se ocenjuje kao izrazito veliko, jer će odstupanje javnih rashoda u odnosu na plan napravljen krajem oktobra iznositi preko 7% dvomesečnih rashoda. Ovo odstupanje se formalno objašnjava komplikovanim procedurama javnih nabavki, i visokim zahtevima propisanim novim Zakonom (za vrednost cele nabavke je potrebno prethodno obezbediti sredstva na računu). Uštede na nabavci roba i usluga su privremene jer su rashodi odloženi, dakle ne radi se o trajnim uštedama do kojih se dolazi racionalizacijom.

...što ukazuje na nizak i opadajući nivo kapaciteta države za izradu makrofiskalnih projekcija, kao i za realizaciju usvojenih projekata

Ipak, s obzirom da je ovaj Zakon o javnim nabavkama u primeni duže od godinu i po dana, te da je reč o javnim rashodima koji su u najvećoj meri potpuno kontrolabilni, veliko odstupanje rashoda u odnosu na plan ukazuje na nizak i opadajući nivo kapaciteta državnih institucija zaduženih za planiranje rashoda i izradu budžeta, kao i na nizak nivo kapaciteta države za realizaciju planiranih projekata u celini i na vreme.

Nepouzdanost statističkih podataka i neadekvatne makrofiskalne procene znatno otežavaju vođenje ekonomske politike

Znatno odstupanje konačnih od preliminarnih procena makroekonomskih varijabli koje objavljuje Republički zavod za statistiku i njihovo često znatno revidiranje (npr. BDP-a), te relativno nepouzdanog planiranja fiskalnih kretanja (javnih prihoda i javnih rashoda) od strane državnih institucija znatno otežava donošenje adekvatnih odluka u domenu ekonomske politike. Stoga je za unapređenje procesa donošenja ekonomskih odluka neophodno u relativno kratkom roku izvršiti znatno unapređenje kvaliteta i pouzdanosti statističkih podataka i planiranja fiskalnih tokova.

Analiza dinamike i strukture javnih prihoda i javnih rashoda

U Q3 se beleži blagi rast javnih prihoda

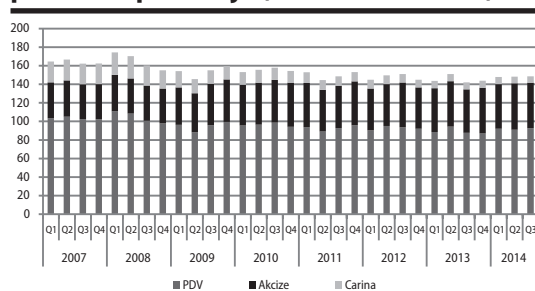
U Q3 2014. desezonirani konsolidovani javni prihodi su umereno realno opali (za 2,6%) u odnosu na prethodni kvartal, pre svega usled znatnog pada prihoda od poreza na dobit preduzeća, uzrokovanog promenom poreskog kalendara, koja je izvršena 2014. godine, te blagim padom prihoda od akciza. Bez prihoda od poreza na dobit, javni prihodi su u Q3 zabeležili (realan desezonirani) rast za 1,9% u odnosu na prethodni kvartal, a blagi realan (desezonirani) rast (za 0,8%) je nastavljen i u oktobru u odnosu na prethodni mesec. U odnosu na isti kvartal prethodne godine ukupni javni prihodu su u Q3 bili realno veći za 3,8%.²

Prihodi od PDV blago rastu, usled depresijacije dinara i suzbijanja sive ekonomije u prometu robe i usluga

Desezonirani prihodi od PDV su u periodu Q3 blago realno porasli (za 1,6%) u odnosu na prethodni kvartal, a realan međugodišnji rast (za 5,4%) je ostvaren i u odnosu na isti period prethodne godine. Realni desezonirani prihodi od PDV su i u oktobru nastavili rast (za 7,4%) u odnosu na septembar. Ovakva kretanja ukazuju na nešto brži rast prihoda od PDV u drugoj polovini godine, što u uslovima recesije i stagnacije uvoza, može predstavljati posledicu realne depresijacije dinara (za 2,6%) i pojačanih aktivnosti države na suzbijanju nelegalnog prometa robe i usluga, pre svega kroz pojačanu kontrolu prometa u maloprodaji i u ugostiteljskim objektima³.

...dok se kod prihoda od akciza ne uočava oporavak

Grafikon T6-4. Srbija: Kretanje realnih konsolidovanih desezoniranih prihoda od poreza na potrošnju (u cenama iz 2013.)



Izvor: Obračun QM-a

Desezonirani prihodi od akciza su u Q3 realno opali (za 1,8%) u odnosu na prethodni kvartal, iako su realno bili veći (za 9,5%) u odnosu na isti period prethodne godine (na šta je uticalo povećanje poreskih stopa). Na kretanje prihoda od akciza u Q3 uticala je depresijacija dinara, pad svetske cene nafte, kretanje realne domaće tražnje i preduzimanje aktivnosti od strane države na suzbijanju nelegalnog prometa akciznih proizvoda, gde su određeni rezultati ostvareni kod prometa naftnih derivata, dok su u suzbijanju nelegalnog prometa duvanskih proizvoda ostvareni tek prvi pozitivni rezultati.

Pad prihoda od carina se usporava

Prihodi od carina su u Q3 (realno, desezonirano) blago opali (za 1,6%) u odnosu na Q2, dok je međugodišnji pad bio nešto veći (6,9%). U uslovima gotovo završene liberalizacije spoljne trgovine (sa EU) i stagnacije uvoza, pad prihoda od carina može predstavljati posledicu promena strukture uvoza robe, prema vrsti i zemlji porekla, ka većem učešću robe na koju se plaća niža carina, te robe poreklom iz zemalja sa kojima postoji zaključen sporazum o slobodnoj trgovini.

Preduzete aktivnosti na suzbijanju rada „na crno“ i dalje nemaju osetnije efekte na prihode od poreza i doprinosa koji se plaćaju na dohodak građana

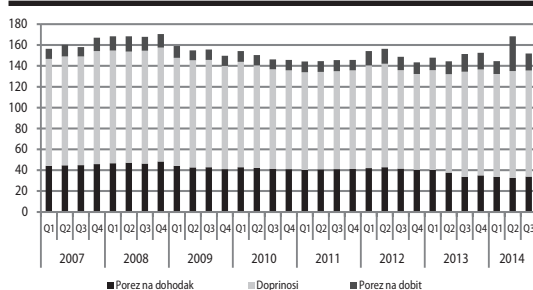
Desezonirani prihodi od poreza na dohodak građana su u Q3 znatno porasli (za 3,7%) u odnosu na prethodni kvartal. Prihodi po ovom osnovu su istovremeno zabeležili i blagi realan rast u odnosu na isti period prethodne godine (za 0,8%), iako je sredinom Q3 prošle godine snižena stopa poreza na zaradu, što je osnovicu za poređenje učinilo višom. S druge strane, prihodi od doprinosa su (realno, desezonirano) u Q3 opali (za 0,8%) u odnosu na Q2, dok su u odnosu na

² Navedena dinamika javnih prihoda ne uključuje prilive od donacija, koji su, usled uplata pomoći za sanaciju štete od poplava, u Q3 iznosili čak 4,7 mlrd. dinara, što je za preko 50% više u odnosu na ukupan godišnji prihod po ovom osnovu u 2013. godini. S obzirom da je reč o jednokratnim prihodima, opravdano je ekonomsku analizu dinamike javnih prihoda zasnovati na podacima koji ne uključuju prihode od donacija.

³ Postoji mogućnost da je rast prihoda delimično posledica usporavanja povraćaja PDV od strane države, ali ne postoje javni podaci koji bi to potvrdili.

Prihodi od poreza na dobit opadaju, usled promene poreskog kalendara, a moguće i usled smanjenja profitabilnosti i likvidnosti privrede

Grafikon T6-5. Srbija: Kretanje realnih konsolidovanih desezoniranih prihoda od poreza na faktore proizvodnje (u cenama iz 2013.)



Izvor: Obračun QM-a

Ostali poreski prihodi blago rastu, usled povećanja poreza na imovinu...

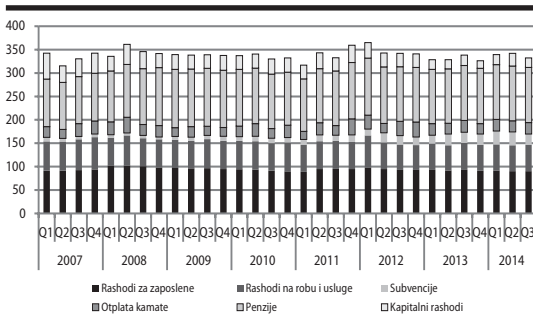
Ostali poreski prihodi su u Q3 blago realno porasli (za 0,8%) u odnosu na isti period prethodne godine, usled povećanja poreza na imovinu, povezanog sa ukidanjem naknade za korišćenje građevinskog zemljišta.

...dok neporeski prihodi rastu, usled uvođenja solidarnog poreza

Neporeski prihodi su u Q3 (realno, desezonirano) porasli (za 4,8%) u odnosu na Q2, usled naplate solidarnog poreza, sa kojom se efektivno krenulo u toku drugog kvartala. Ipak, neporeski prihodi su realno manji nego u Q3 prethodne godine (za 5%), što predstavlja posledicu ukidanja naknade za korišćenje građevinskog zemljišta, i visoke osnovice za poređenje, jer je u Q3 2013. ostvaren znatan rast prihoda, po osnovu isplate dividende od strane NIS-a.

Javni rashodi umereno opadaju

Grafikon T6-6. Srbija: Kretanje konsolidovanih desezoniranih javnih rashoda (u cenama iz 2013.)



Izvor: Obračun QM-a

Rashodi na plate stagniraju...a zamrzavanje zapošljavanja ne dalje očekivane efekte

Rashodi na plate zaposlenih u javnom sektoru su u Q3 (realno desezonirani) bili gotovo nepromenjeni u odnosu na prethodni kvartal, dok je u odnosu na isti period prethodne godine ostvaren umeren realni pad (za 3%). Ovakva dinamika kretanja rashoda na zaposlene posledica je zamrzavanja nominalnih zarada, a u manjoj meri i zamrzavanja zapošljavanja na radnim mestima upražnjenim po osnovu prirodnog odliva od januara 2014. Stabilizacija rashoda na zaposlene ukazuje na uspostavljanje kontrole od strane centralne države nad ovim izdacima. Ipak, odsustvo znatnijih efekata uvedenog zamrzavanja zapošljavanja ukazuje na nedosledno sprovođenje ove mere, što ukazuje na to da bi bilo rizično u fiskalne projekcije za naredne godine uključiti znatnije uštede po ovom osnovu, bez uvođenja novih institucionalnih i organizacionih garancija za poštovanje ovog pravila.

Rashodi na penzije blago rastu...usled rasta broja penzionera

Rashodi na penzije su u Q3 (realno desezonirano) blago porasli (za 0,7%) u odnosu na Q2, a blagi realan rast (za 0,2%) je ostvaren i u odnosu na Q3 2013. Rast rashoda na penzije u Q3 u odnosu na Q2 je posledica pojačanog priliva novih penzionera, što se može očekivati i u ostatku godine, usled uvođenja restriktivnijih uslova za penzionisanje počev od januara 2015. godine.

Realni desezonirani prihodi od poreza na dobit su u Q3 (realno, desezonirano) bili upola manji nego u prethodnom kvartalu, što je posledica promene poreskog kalendara počev od ove godine, koja se još uvek ne može otkloniti standardnim metodama desezoniranja. Posmatrano u odnosu na isti period prethodne godine prihodi od poreza na dobit su znatno realno opali (za 9,5%), što može predstavljati indikator smanjenja profitabilnosti privrede, usled čega preduzeća revidiraju iznose akontacija, kao i posledicu nelikvidnosti privrede (što dovodi do povećanja poreskih dugova).

Realni desezonirani javni rashodi su u Q3 2014. umereno opali (za 2%) u odnosu na Q2, a isti realan pad je zabeležen i u odnosu na Q3 prethodne godine. Pad javnih rashoda u odnosu na prethodni kvartal posledica je pre svega smanjenja kapitalnih rashoda i pada rashoda na kamate (uzrokovano dinamikom plaćanja dospelih kupona evro-obveznica).

Rashodi na plate zaposlenih u javnom sektoru su u Q3 (realno desezonirani) bili gotovo nepromenjeni u odnosu na prethodni kvartal, dok je u odnosu na isti period prethodne godine ostvaren umeren realni pad (za 3%). Ovakva dinamika kretanja rashoda na zaposlene posledica je

Rashodi na robu i usluge u Q3 blago rastu u odnosu na prethodni kvartal

U Q3 desezonirani rashodi na robu i usluge su realno blago porasli (za 1,5%) u odnosu na prethodno tromesečje, dok je u odnosu na isti period 2013. zabeležen realan pad (za 1,6%) taj rast nešto veći (3,8%). Blagi rast ovih rashoda ostvaren je pre svega iz budžeta lokalnih samouprava i RFZO, što može predstavljati posledicu dodatnih izdataka uzrokovanih poplavama, a delimično i odlaganja nabavki i plaćanja po izvršenim nabavkama u prethodnim periodima. Podaci na oktobar i novembar ukazuju na njihovo ponovno usporavanje, usled odlaganja, prolongiranja i otkazivanja pojedinih nabavki.

Rashodi na subvencije blago rastu u odnosu na prethodni kvartal, usled uvođenja novih programa

Desezonirani rashodi na subvencije su u Q3 umereno realno porasli (za 2,3%) u odnosu na prethodni kvartal, usled specifične dinamike isplate subvencija poljoprivrednicima, kao i odobravanja direktne budžetske podrške Srbijagasa (umesto dosadašnje prakse odobravanja garancija na kredite uzete od strane Srbijagasa). U odnosu na Q3 2013. rashodi na subvencije su bili realno manji (za 3,8%), što je posledica ukidanja pojedinih programa subvencija (za stambene kredite, za investicije i zapošljavanje - mada se ova vrsta subvencija *ad hoc* ponovo koristi).

Rashodi kamata u Q3 blago opadaju, usled dinamike dospeća kupona po evro-obveznicama, ali će se dugoročan trend njihovog rasta nastaviti

Rashodi kamata su u Q3 (realno desezonirano) bili znatno niži (za 18,5%) nego u Q2, što je posledica dospeća velikih iznosa obaveza po osnovu emitovanih evro-obveznica u aprilu. Rashodi kamata su u Q3 bili realno manji (za 3,4%) i u odnosu na isti kvartal prethodne godine. Ipak, ova kretanja se ne mogu posmatrati kao početak dugoročnog trenda pada rashoda kamata. Naprotiv, u narednom periodu se može očekivati njihov dalji rast, usled rasta nivoa javnog duga, pogoršanja uslova zaduživanja (usled rasta zaduženosti, a moguće i usled smanjenja ekspanzivnosti monetarne politike Feda i ECB u narednim periodima) i depresijacije kursa.

Kapitalni rashodi snažno opadaju, jer se uštede najlakše ostvaruju na ovoj vrsti izdataka

Kapitalni rashodi su u Q3 2014. (desezonirano, realno) snažno opali (za 25,4%) u odnosu na prethodni kvartal, a znatan međugodišnji realan pad (za 12,8%) je ostvaren i u odnosu na Q3 2013. godine. Pad kapitalnih rashoda bi bio i veći da nisu realizovani dodatni izdaci za popunjavanje robnih rezervi, u iznosu od 3 mlrd. dinara u septembru. Ovakva kretanja kapitalnih rashoda posledica su visoke baze za poređenje (nešto veće isplate u Q2 za prethodno izvršene radove), strogih uslova za realizaciju (potrebno je prethodno obezbediti novčana sredstva za celokupnu vrednost nabavke), ali i činjenice da se uštede na javnim rashodima najlakše ostvaruju ukidanjem ili odlaganjem javnih investicija. Ukupan iznos kapitalnih rashoda u prva tri kvartala 2014. godine iznosio je svega 2,2% BDP-a, što ukazuje da je više od polovine fiskalnog deficita u tom periodu (4,7% BDP-a) nastalo po osnovu tekuće potrošnje, čiji teret će, s obzirom da se deficit finansira zaduživanjem, snositi buduće generacije. Istovremeno, ovako nizak nivo kapitalnih rashoda je neadekvatan i iz perspektive ekonomske efikasnosti, jer ovi rashodi imaju veći direktan uticaj na privredni rast, od drugih vrsta javnih rashoda. Osim toga, nedovoljnim investiranjem u javnu infrastrukturu, negativno se utiče i na potencijalni privredni rast u budućnosti.

Analiza fiskalnih kretanja po nivoima države

U Q3 ostvaren je deficit u budžetu Republike, kao i AP Vojvodine, lokalnih samouprava i RFZO

U Q3 2014. ostvaren je deficit u budžetu Republike od 159,4 mlrd. dinara, a po prvi put nakon dužeg perioda deficit je ostvaren i u budžetu AP Vojvodine (0,4 mlrd. dinara), kao i u budžetima lokalnih samouprava (0,4 mlrd. dinara).

U Q1-Q3 subcentralni nivoi države ostvarili su suficit od oko 11 mlrd. dinara, što ukazuje na vertikalnu neravnotežu

Ipak, u prva tri kvartala 2014. godine budžet AP Vojvodine i lokalne samouprave su ostvarile suficit od 3,5 mlrd. dinara i 7,6 mlrd. dinara respektivno. Čak i uz očekivani sezonski rast rashoda u poslednjem kvartalu (pod pretpostavkom da ne bude vanrednih izdataka) može se očekivati da AP Vojvodina i lokalne samouprave ostvare suficit.

Deficit u RFZO posledica je smanjenja stope doprinosa za zdravstvo

Po prvi put nakon dugo vremena, u Q3 2014. ostvaren je deficit u Republičkom fondu za zdravstveno osiguranje (RFZO), u iznosu od 2,1 mlrd. dinara, što je posledica smanjenja stope doprinosa za zdravstveno osiguranje u julu.

Tabela T6-7. Srbija: Fiskalni suficit (deficit) različitih nivoa države (mlrd. RSD)

Godina	Budžet Republike	Fond PIO	Nacionalna služba za zapošljavanje	RFZO	Budžet AP Vojvodine	Lokalne samouprave
2010	-108,0	-1,0	-0,1	1,9	-9,6	-11,5
2011	-144,3	0,2	1,3	2,1	-0,7	-15,6
2012	-213,0	-0,4	0,8	4,0	1,1	-0,3
2013	-194,4	-1,2	-0,5	8,7	1,3	6,3
Q1 2014	-77,5	0,3	0,0	6,1	1,8	4,5
Q2 2014	-51,5	0,9	1,2	3,0	2,1	3,5
Q3 2014	-30,4	0,0	0,8	-2,1	-0,4	-0,4
Q1-Q3 2014	-159,4	1,2	1,9	7,0	3,5	7,6

Izvor: Obračun QM

**Prihodi budžeta
Republike rastu, dok
prihodi RFZO i lokalnih
samouprava opadaju**

Prihodi budžeta Republike su u Q3 2014. zabeležili realan rast (za 5,4%) u odnosu na isti period prethodne godine, pre svega usled povećanja prihoda od PDV (po osnovu povećanja stope), rasta prihoda od akciza, kao i neporeskih prihoda (po osnovu solidarnog poreza) i donacija (za pomoć poplavljenim područjima). Prihodi RFZO su u Q3 znatno realno opali (za 9,3%) u odnosu na isti kvartal 2013. godine, po osnovu smanjenja stope doprinosa za zdravstvo, počev od jula. U julu je stopa doprinosa za zdravstvo smanjenja za 2 procentna poena (sa 12,3% na 10,3%), dok je stopa doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje povećana za 2 procentna poena. Istovremeno su uvedeni transferi iz budžeta Republike za RFZO. Na ovaj način je omogućeno da se uštede koje u RFZO budu ostvarene, po osnovu smanjenja zarada, budu prenete u budžet Republike, i time doprinesu smanjenju konsolidovanog fiskalnog deficita. Prihodi lokalnih samouprava su u Q3 umereno realno opali (za 2,5%) u odnosu na Q3 2013, usled pada prihoda od poreza na zarade (preneti efekat smanjenja stope poreza na zarade sa 12% na 10% u julu 2013. godine), kao i po osnovu snažnog pada neporeskih prihoda (za 22,7%), usled ukidanja naknade za korišćenje građevinskog zemljišta, i smanjenja transfera iz budžeta Republike (za 14,8%), dok su prihodi od poreza na imovinu znatno realno porasli (za 57,9%). Rast poreza na imovinu ostvaren u prva tri kvartala nije dovoljan da nadoknadi izgubljene prihode od naknade za korišćenje građevinskog zemljišta (koja je donosila gotovo isti iznos prihoda kao porez na imovinu). Ipak, ostvareno povećanje poreza na imovinu od gotovo 60% u jednoj godini ocenjuje se kao solidan rezultat, pri čemu je potrebno u narednoj godini dodatno povećati bilansnu izdašnost ovog poreza, kako bi se u potpunosti neutralisao gubitak prihoda od ukidanja naknade za korišćenje građevinskog zemljišta.

**Rashodi centralnog
nivoa države umereno
opadaju, dok rashodi
lokalnih samouprava
rastu**

U Q3 2014. ostvaren je realan međugodišnji pad rashoda budžeta Republike (za 7,7%), pre svega usled znatnog smanjenja rashoda na robu i usluge, kapitalnih rashoda i rashoda na socijalnu zaštitu. Realan međugodišnji pad rashoda je u Q3 zabeležen i kod RFZO (za 1%), pre svega po osnovu znatnog smanjenja kapitalnih rashoda. To može biti posledica preraspodele prihoda između RFZO i budžeta Republike, usled koje je RFZO obustavio plaćanja za neke investicione radove do priliva transfera iz budžeta Republike. Rashodi lokalnih samouprava su u Q3 realno porasli (za 1%) u odnosu na isti period prethodne godine, usled rasta rashoda na socijalnu zaštitu, kao i na robu i usluge, dok su kapitalni izdaci umereno opali, što se ocenjuje kao nepovoljno. Ovakve tendencije u kretanju prihoda različitih nivoa države (subcentralni nivoi ostvaruju suficit, a centralni nivo veliki deficit), kao i nepovoljna kretanja obima i strukture rashoda lokalnih zajednica ukazuju na potrebu sistemskog uređenja pitanja finansiranja različitih nivoa države kojim bi se otklonila vertikalna neravnoteža i uveli podsticaji za racionalno i produktivno trošenje sredstava.

Analiza kretanja javnog duga

Javni dug Srbije na kraju oktobra 2014. iznosio je 22,1 mlrd. evra (67,7% BDP-a)...

...a sa dugom lokalnih zajednica – 69,7% BDP-a

Na kraju oktobra 2014. javni dug Srbije iznosio je 22,1 mlrd. evra (oko 67,7% BDP), što je za 1,43 mlrd. evra više nego na kraju Q2.

Uključujući i dug lokalnih zajednica, javni dug je na kraju oktobra iznosio oko 69,7% BDP-a). Rast javnog duga u periodu jul-oktobar je bio znatno veći od konsolidovanog fiskalnog deficita ostvarenog u tom periodu (oko 0,25 mlrd. evra), pre svega usled priliva sredstava od kredita dobijenog od UAE u avgustu, te po osnovu zaduživanja na domaćem tržištu radi finansiranja obaveza u narednim periodima, kao i usled depresijacije evra u odnosu na dolar. U istom periodu javni dug je u relativnom iznosu porastao za 6,5% BDP, što je više od apsolutnog rasta javnog duga. Na brži relativni rast javnog duga (kao % BDP) znatno je uticala realna depresijacija dinara (za 2,6%) u tom periodu, a relativni rast bi bio i veći da u međuvremenu nije izvršena revizija podataka o BDP-u, dok je pad BDP tokom Q2 i Q3 uticao na rast učešća javnog duga u BDP.

Tabela T6-8. Srbija: Javni dug¹ 2000-2014.

	Kretanje javnog duga Republike Srbije u milijardama evra													
	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Q1 2014	Q2 2014	Q3 2014	X 2014
I. Ukupne direktne obaveze	14,17	9,62	8,58	8,03	7,85	8,46	10,46	12,36	15,07	17,3	17,7	18,0	19,5	19,5
Unutrašnji dug	4,11	4,26	3,84	3,41	3,16	4,05	4,57	5,12	6,5	7,0	7,5	7,7	8,0	8,1
Spoljni dug	10,06	5,36	4,75	4,62	4,69	4,41	5,89	7,24	8,6	10,2	10,3	10,3	11,5	11,6
II. Indirektne obaveze	-	0,66	0,80	0,85	0,93	1,39	1,71	2,11	2,60	2,81	2,8	2,7	2,6	2,5
III. Ukupan javni dug (I+II)	14,2	10,3	9,4	8,9	8,8	9,8	12,2	14,5	17,7	20,1	20,5	20,7	22,1	22,1
Javni dug / BDP² (MF)	169,3%	50,2%	36,2%	29,4%	25,6%	31,3%	41,5%	45,1%	59,3%	63,8%	62,3%	63,0%	66,8%	67,2%
Javni dug / BDP (QM)³	169,3%	52,1%	36,1%	29,9%	28,3%	32,8%	41,9%	44,4%	56,1%	59,4%	60,6%	61,2%	67,6%	67,7%

1) Prema Zakonu o javnom dugu, javni dug obuhvata dug Republike koji nastaje po osnovu ugovora koji zaključuje Republika, po osnovu hartija od vrednosti, po osnovu ugovora, odnosno sporazuma kojim su reprogramirane obaveze koje je Republika preuzela po ranije zaključenim ugovorima, kao i emitovanim hartijama od vrednosti po posebnim zakonima, dug Republike koji nastaje po osnovu date garancije Republike ili po osnovu neposrednog preuzimanja obaveza u svojstvu dužnika za isplatu duga po osnovu date garancije, odnosno po osnovu kontragarancije koju daje Republika, dug lokalne vlasti za koje je Republika dala garanciju.

2) Procena Ministarstva finansija Republike Srbije

3) Procena QM (Kao osnov za poređenje koristi se suma nominalnog BDP u tekućem i u prethodna tri kvartala)

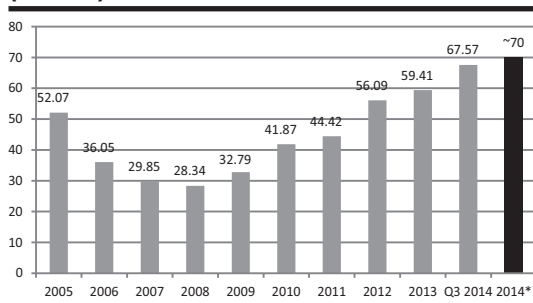
Izvor: Podaci Ministarstva finansija Republike Srbije i procena QM-a

Indirektne obaveze nastavljaju da opadaju, ali je taj trend kratkoročan

Indirektan javni dug je u periodu jul-oktobar opao za 130 miliona evra, što predstavlja nastavak trenda blagog pada, zabeležen i u prethodna dva kvartala, što je posledica otplate dela garantovanog duga Srbijagasa (oko 100 miliona evra) od strane Republike, te odobravanja direktne budžetske podrške Srbijagasu (od oko 75 miliona evra), umesto odobravanja novih garancija. Glavni uzroci rasta indirektnog javnog duga (izdavanje garancija za zaduživanje Srbijagasa i drugih javnih/državnih preduzeća) nisu otklonjeni, tako da se, pod ostalim nepromenjenim uslovima, može očekivati njegov ponovni rast, o čemu govori i najavljeno izdavanje novih garancija za Srbijagas od 200 miliona evra do kraja godine. Za zaustavljanje dugoročnog trenda rasta indirektnog duga neophodno je u kratkom roku sprovesti programe restrukturiranja/privatizacije/stečajaja velikih korisnika državnih garancija

Javni dug će na kraju 2014. iznositi oko 72% BDP

Grafikon T 6-9: Kretanje javnog duga Srbije (% BDP)



Izvor: Obračun QM-a

finansiranja u narednoj godini), procenjuje se da će javni dug na kraju 2014. godine iznositi oko 70% BDP-a, a uključujući i dug lokalnih zajednica – oko 72% BDP-a.

Odnos duga prema BDP tokom Q4 kao i na nivou cele 2014. godine će rasti zbog stanja u javnim finansijama, ali i zbog pada realnog BDP-a tokom ove godine. Polazeći od stanja javnog duga na kraju oktobra, te očekivanog kretanja deficita do kraja godine, najavljenog izdavanja garancija za Srbijagas, i povlačenja kredita Svetske banke od 300 miliona evra za sanaciju štete od poplava (koji je odobren u oktobru), uz pretpostavljeni nastavak blage depresijacije dinara u odnosu na evro, i bez znatnijeg dodatnog zaduživanja unapred (za potrebe

Prilozi

Prilog 1. Srbija: konsolidovani bilans sektora države¹⁾, 2008-2014.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013				2014				
						Q1	Q2	Q3	Q4	Q1-Q4	Q1	Q2	Q3	Q1-Q3
I UKUPNI PRIHODI	1.145,9	1.146,5	1.223,4	1.302,5	1.405,4	330,0	362,4	369,1	406,4	1.467,8	336,1	385,6	390,5	1.112,2
1. Tekući prihodi	1.143,1	1.139,2	1.215,7	1.297,9	1.393,8	327,3	361,3	367,6	405,0	1.461,3	334,9	383,7	385,4	1.104,0
Poreski prihodi	1.000,4	1.000,3	1.056,5	1.131,0	1.225,9	296,4	321,8	325,8	352,5	1.296,4	301,3	348,7	344,8	994,8
Porez na dohodak	136,5	133,5	139,1	150,8	165,3	38,2	39,8	35,9	42,1	156,1	32,2	35,1	36,9	104,3
Porez na dobit	39,0	31,2	32,6	37,8	54,8	18,4	11,0	15,4	15,8	60,7	15,5	29,8	14,2	59,5
PDV	301,7	296,9	319,4	342,4	367,5	87,3	98,7	94,6	99,9	380,6	93,6	97,0	101,7	292,2
Akcize	110,1	134,8	152,2	170,9	181,1	42,5	53,7	52,3	56,3	204,8	42,9	55,2	58,4	156,4
Carine	64,8	48,0	44,3	38,8	35,8	7,3	7,9	8,2	9,1	32,5	7,2	7,5	7,8	22,4
Doprinosi	312,7	318,8	323,0	346,6	378,9	93,4	99,7	107,7	117,6	418,3	99,3	109,8	110,7	319,7
Ostali poreski prihodi	35,6	37,1	46,0	43,5	42,6	9,3	10,9	11,6	11,7	43,5	10,7	14,3	15,1	40,1
Neporeski prihodi	142,7	138,8	159,2	166,9	167,9	30,9	39,6	41,9	52,5	164,9	33,7	35,0	40,5	109,2
2. Kapitalni prihodi	1,4	0,9	0,3	2,0	8,7	1,9	0,5	0,6	0,5	3,5	0,4	0,6	0,4	1,4
	0,0													
II UKUPNI RASHODI	-1.195,7	-1.248	-1.329,9	-1.435,9	-1.606,2	-364,3	-402,6	-422,1	-445,0	-1.633,9	-395,6	-418,9	-421,8	-1.236,3
1. Tekući rashodi	-1.089,6	-1.155	-1.224,8	-1.324,8	-1.479,9	-350,9	-385,0	-395,4	-418,6	-1.549,8	-381,7	-393,6	-398,0	-1.173,3
Rashodi za zaposlene	-293,2	-302,0	-308,1	-342,5	-374,7	-93,8	-98,1	-97,5	-103,4	-392,7	-97,9	-97,9	-96,4	-290,0
Kupovina roba i usluga	-181,2	-187,4	-202,5	-216,3	-235,7	-49,7	-55,3	-60,0	-71,9	-236,9	-50,9	-58,3	-60,2	-169,4
Otplata kamata	-17,2	-187,4	-34,2	-44,8	-68,2	-18,9	-27,5	-27,2	-20,9	-94,5	-35,5	-28,6	-26,8	-91,0
Subvencije	-77,8	-22,4	-77,9	-80,5	-111,5	-19,0	-22,0	-28,4	-31,8	-101,2	-19,4	-23,7	-27,9	-70,9
Socijalni transferi	-496,8	-63,1	-579,2	-609,0	-652,5	-162,4	-173,0	-172,6	-179,5	-687,6	-170,7	-172,4	-172,8	-515,8
od čega: penzije ⁵⁾	-331,0	-556,4	-394,0	-422,8	-473,7	-120,0	-124,6	-125,3	-128,2	-498,0	-125,0	-126,9	-128,0	-379,9
Ostali tekući rashodi	-23,5	-387,3	-22,9	-31,7	-37,4	-7,1	-9,1	-9,6	-11,1	-36,9	-9,6	-12,6	-14,0	-36,1
2. Kapitalni rashodi ⁶⁾	-106,0	-24,0	-105,1	-111,1	-126,3	-13,4	-17,6	-26,7	-26,4	-84,0	-13,9	-25,3	-23,7	-63,0
	0													
III OTPLATE DOMAĆIH DUGOVA, BUDŽETSKI KREDITI I DOKAPITALIZACIJE	-19,1	-20	-29,9	-24,9	-16,6	-3,1	-3,9	-4,1	-1,6	-12,7	-5,2	-5,8	-0,3	-11,3
IV UKUPNI RASHODI, GFS (II+III)	-1.214,8	-1.268,3	-1.359,8	-1.460,8	-1.622,8	-367,3	-406,5	-426,1	-446,6	-1.646,5	-400,8	-424,7	-422,0	-1.247,5

Izvor: QM

Prilog 2. Srbija: međugodišnje realno kretanje konsolidovanog bilansa sektora države¹⁾, 2008-2014.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013				2014				
						Q1	Q2	Q3	Q4	Q1-Q4	Q1	Q2	Q3	Q1-Q3
I UKUPNI PRIHODI	3,3	-8,7	-1,5	-4,6	0,6	-5,8	-3,2	-2,7	0,1	-3,0	-0,8	4,5	3,8	2,6
1. Tekući prihodi	3,5	-9,1	-1,5	-4,4	0,1	-6,2	-2,9	-2,8	1,7	-2,6	-0,3	4,3	2,8	2,3
Poreski prihodi	3,7	-8,8	-2,5	-4,1	1,0	-4,2	-2,1	-3,4	2,9	-1,7	-1,0	6,4	3,8	3,2
Porez na dohodak	6,3	-10,8	-3,9	-2,9	2,1	-4,9	-12,3	-18,9	-11,6	-12,2	-17,8	-13,5	0,8	-10,4
Porez na dobit	18,5	-27,0	-3,6	3,9	35,1	-28,2	-7,9	39,6	44,9	2,9	-18,0	165,3	-9,5	29,9
PDV	2,5	-10,2	-0,7	-4,0	0,0	-2,1	-0,6	-6,2	-5,2	-3,8	4,3	-3,6	5,4	1,9
Akcize	0,7	11,6	4,2	0,6	-1,2	9,5	20,1	-10,9	8,2	5,1	-1,7	0,8	9,5	3,1
Carine	1,8	-32,4	-14,9	-21,5	-14,0	-15,3	-20,5	-16,9	-9,3	-15,6	-4,4	-7,0	-6,9	-6,2
Doprinosi	4,3	-7,0	-6,5	-3,9	1,9	-3,0	-4,4	6,7	10,9	2,6	3,6	29,1	28,1	23,7
Ostali poreski prihodi	-2,3	-4,9	14,5	-15,2	-8,8	-14,2	-15,6	0,2	10,2	-5,2	12,1	8,2	0,8	4,1
Neporeski prihodi	2,6	-11,3	5,8	-6,1	-6,2	-22,0	-9,4	2,1	-5,4	-8,7	6,0	-13,0	-5,0	-4,8
2. Kapitalni prihodi	-76,8	-41,4	-66,8	468,2	304,5	159,4	-63,6	-31,7	-91,3	-63,0	-79,6	17,6	-27,7	-52,5
II UKUPNI RASHODI	4,5	-4,8	-1,7	3,3	4,3	-10,4	-6,6	1,5	-5,8	-5,5	5,8	2,2	-2,0	1,8
1. Tekući rashodi	6,9	-3,3	-2,2	3,1	4,1	-7,2	-5,2	3,0	-1,0	-2,7	6,0	0,4	-1,2	1,5
Rashodi za zaposlene	10,9	-6,0	-5,9	0,4	2,0	-2,1	-5,7	0,0	-2,1	-2,6	-0,6	-2,0	-3,0	-1,9
Kupovina roba i usluga		-5,7	-0,3	4,3	1,5	-13,4	-20,3	4,5	4,0	-6,6	-0,1	3,4	-1,6	0,5
Otplata kamata	-2,8	-5,7	-0,3	17,4	41,9	9,8	86,3	9,5	26,7	28,8	82,9	2,2	-3,4	20,9
Subvencije	-13,3	19,0	40,6	7,4	29,1	-24,7	-20,7	35,9	-29,5	-15,6	-0,8	6,0	-3,8	0,1
Socijalni transferi	10,1	-26,0	13,9	5,8	-0,1	-6,4	-2,5	-1,2	1,7	-2,1	2,4	-2,2	-1,8	-0,6
od čega: penzije ⁵⁾	9,5	2,2	-3,9	3,9	4,4	-4,8	-4,1	-1,6	1,2	-2,3	1,5	0,0	0,2	0,6
Ostali tekući rashodi	14,9	6,7	-6,1	23,9	9,9	-19,6	-29,5	12,4	10,6	-8,4	31,1	36,2	43,1	37,3
2. Kapitalni rashodi ⁶⁾	-4,3	-6,7	-11,8	5,3	6,0	-52,9	-29,0	-16,6	-46,7	-38,2	1,4	41,5	-12,8	7,0
III OTPLATE DOMAĆIH DUGOVA, BUDŽETSKI KREDITI I DOKAPITALIZACIJE	12,3	-2,4	35,2	-25,6	-37,9	-41,7	-37,6	63,2	-58,5	-29,0	66,6	45,4	-93,1	0,2
IV UKUPNI RASHODI, GFS (II+III)	4,6	-4,8	-1,1	-3,8	3,6	-10,8	-7,0	1,8	-6,2	-5,7	6,3	2,6	-2,8	1,8

Izvor: QM

Prilog 3. Srbija: Stopa realnog međugodišnjeg rasta javnih prihoda i javnih rashoda po nivoima vlasti

	Q3 2014/Q3 2013			
	Konsolidovani budžet	Budžet Republike	RFZO	Lokalne samouprave
A Ukupni prihodi (I)+(II)+(III)+(IV)	3,8	6,5	-9,1	-2,5
I Tekući prihodi (1)+(2)	2,8	4,7	-8,9	1,0
1. Poreski prihodi	3,8	4,8	-9,3	9,4
1.1. Carine	-6,9	-6,9	-	-
1.2. Porez na dohodak građana	0,9	5,7	-	-1,2
1.3. Porez na dobit pravnih lica	-9,5	-10,1	-	-
1.4. PDV	5,4	5,5	-	-
1.5. Akcize	9,5	9,6	-	-
1.6. Porezi na imovinu	57,9	-	-	57,9
1.9. Ostali poreski prihodi	28,1	-7,6	-	-0,1
1.10. Doprinosi za socijalno osiguranje	0,87	-	-9,3	-
2. Neporeski prihodi	-5,0	4,0	14,9	-22,7
II Kapitalni prihodi	(27,65)	-	-100,0	-27,6
III Transferi sa ostalih nivoa države	-	-	-9,7	-14,8
IV Donacije	424,8	1.554,9	-	-35,4
B Ukupni javni rashodi (I)+(II)+(III)+(IV)	-2,0	-7,7	-1,0	1,1
I Tekući rashodi	-1,2	-6,0	-0,9	3,0
1.1. Zarade	-3,0	-2,7	-3,9	-1,3
1.2. Kupovina roba i usluga	-1,6	-16,4	3,6	5,0
1.3. Otplata kamate	-3,4	-3,1	373,8	-9,1
1.4. Subvencije	-3,8	-8,1	0,0	-1,6
1.5. Socijalno osiguranje i socijalna pomoć	-1,8	-14,7	16,5	12,4
1.6. Transferi ostalim nivoima vlasti	0,0	-7,6	-	-
1.7. Ostali tekući rashodi	43,1	64,3	-0,9	8,3
II Kapitalni rashodi	-12,8	-27,5	-71,7	-7,7
III Strateške rezerve	0,0	209,9	-	-40,5
IV Neto pozajmice	-93,1	-94,8	-	-63,5

Izvor: Obračun QM-a
Indeks potrošačkih cena (Q3/Q3)